

Asia: VN/4507/2021

## **Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?**

ELY-keskukset kiittävät maa- ja metsätalousministeriötä mahdollisuudesta lausua ja esittävät kaikkien ELY-keskusten yhteisenä lausuntona seuraavan.

Suunnitelmassa on esitetty vaikuttavia toimenpiteitä ja se on pääpiirteittäin kattava. Suurin haaste suunnitelmassa on esitettyjen toimien toteutuminen käytännössä.

Ilmastotavoitteiden saavuttamista haastavat meneillään olevat voimakkaat toimintaympäristön muutokset. Mm. puun energiakäyttö lisääntyy, minkä vuoksi tarvitaan lisää kunnianhimoa muihin toimenpiteisiin metsien vuosittaisen kasvun oletettavasti pienentyessä.

Suunnitelmassa on välttämätöntä ottaa huomioon toimenpiteiden yhteensovittaminen muiden ympäristöhaasteiden kanssa: toimilla tulee edistää ympäristön hyvää tilaa kokonaisuudessaan. Toimivat ekosysteemit ovat tärkeitä hiilen kierron turvaamiseksi metsissä ja maaperässä, minkä tulee näkyä suunnitelmassa.

Neuvonta ja koulutus ovat toimenpiteissä merkittävässä roolissa. Nämä ovat tärkeitä, mutta eivät yksinään riittäviä toimia: tarvitaan myös velvoittavuutta sekä motivaation synnyttämistä kaikilla toimijatasoilla. Ehdotetut toimet tukevat Suomen hiilineutraaliustavoitetta, mutta joiltain osin

lainsäädäntö ja kannustimet eivät vielä mahdollista toimien toteuttamista. Esimerkiksi turvemaiden ojituskysymyksissä on tarvetta tarkastella lainsäädännön ohjausmekanismeja.

Suunnitelmassa tulisi lähestyä kysymyksiä poikkileikkaavasti eri lainsäädännöt ja ilmastosuunnitelmat huomioiden. Sektorilainsäädäntöjen tarkastelua kaivataan toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuuden varmistamiseksi. Tarkastelu mahdollistaisi vaikuttavuuden lisääntymisen sekä avaisi mahdollisia pullonkauloja säädöksissä tai niiden tulkinnoissa.

ELY-keskusten tehtäväkenttä monialaisena valtion aluehallintoviranomaisena on tunnistettu suunnitelmassa hyvin. ELY-keskukset ovat halukkaita jatkamaan toimintojensa kehittämistä entistä vaikuttavampaan suuntaan. Ilmastolain kautta esitetty lisäresursointi mahdollistaa maankäyttösektoriin liittyvän uudenlaisen poikkihallinnollisen kehittämisen, kunhan huolehditaan panoksen kohdentumisesta paitsi alueelliseen ilmastotyöhön myös ELY-keskuksen tehtäväkenttään.

Kuntien vaikutusmahdollisuudet tulisi tunnistaa suunnitelmassa. Myös valtion omassa toiminnassa tulisi vielä vahvistaa tavoitteenasetantaa. Tämä koskee erityisesti Metsähallituksen roolia ja valtion metsiä koskevia toimia, joilla tarvittaisiin sekä hiilinielujen vahvistamista että luonnon monimuotoisuustavoitteiden turvaamista.

## **2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.**

Toimenpiteiden toteuttaminen ja hyväksyttävyyys vaatii oikein kohdistettua, tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa ja riittäviä kannusteita niin maanomistajille kuin suunnitteluunkin. Tietoa eri ratkaisujen vaikutuksista tarvitaan paitsi viranomaisille myös maanomistajille.

## **3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.**

Metsäkadon ehkäisy

Metsäkadon ehkäiseminen on merkittävä kokonaistavoite maankäyttösektorilla. Metsäkatoon selkeimmin vaikuttavia tekijöitä ja niiden suuruusluokkia on kuvattu suunnitelmassa hyvin, ja arviointia tukevat myös Luonnonvarakeskuksen tarkemmat selvitykset.

Metsäkadon ehkäisy välttämällä turvealueiden raivaamista pelloksi (7.2.1) ei todennäköisesti tule olemaan vaikuttavaa, mikäli toimenpiteen toteutus keskittyy ainoastaan kannusteiden poistamiseen.

Metsänraivauksen ehkäisyn rakennetuksi maaksi (7.2.3) -tavoitteen ohjauskeinoksi on esitetty ainoastaan informaatio-ohjausta. Tässä tulisi kuitenkin tunnistaa jo olemassa olevien

lainsäädäntöjen ja lainsäädäntöuudistusten ohjausvaikutus. Erityisesti maankäyttö- ja rakennuslailla sekä YVA-lainsäädännöllä on selkeä ohjausvaikutus ja jo nyt lainsäädäntöön kirjattuja ilmastoon liittyviä velvoitteita. YVA- ja kaavamenettelyjen ilmastovaikutusten arviointimenettelyjä on myös kehitetty aktiivisesti. Suunnitelmassa ei nouse riittävästi esiin näiden lakien ja lakien mukaisten prosessien merkitys metsäkadon ehkäisemisessä. ELY-keskukset katsovat, että mm. ilmasto-, YVA- ja alueidenkäyttötehtävissä voidaan merkittävästi edistää metsäkadon ehkäisemistä niin maakuntakaava- kuin kuntatasollakin. Tässä tarvitaan tietopohjaa hiilinieluista ja -varastoista sekä muista tärkeistä maankäyttösektorin teemoista, jota alueilla voitaisiin hyödyntää kunta- ja muussa yhteistyössä. Lisäksi tulee jatkaa laajaa yhteistyötä ja vuoropuhelua YM:n ja ELY-keskusten kanssa siitä, miten metsäkato otetaan eri lainsäädäntöjen mukaisissa kysymyksissä huomioon ja miten vaikutusten arvioinneissa pystytään tunnistamaan metsäkadon vaikutukset kokonaisvaltaisesti.

Uutena avauksena ELY-keskukset esittävät, että viherrakenteen kokonaismerkitystä (hiilinielut, kytkeytyneisyys ja ekologia) tarkasteltaisiin suunnitelmassa vielä nykyistä selkeämmin. Laadukkaan viherrakenteen merkitys ilmastotavoitteille tulisi tunnistaa niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin.

Rakennettujen ympäristöjen viheralueiden merkitystä ei ole tarkasteltu. Tämä olisi tarpeen, koska taajamien sisällä olevien, laajojenkin viheralueiden hoito ja käsittely ovat kysymyksenä erityyppisiä kuin laajempien metsäalueiden hoito. Kunnat ovat tässä tärkeitä toimijoita ja niiden tunnistaminen suunnitelmassa tukisi kuntien omien ilmastotavoitteiden saavuttamista. MMM on Hiilestä kiinni -ohjelman rahoituksella tukenut erilaisia hankkeita, joissa tarkastellaan nimenomaan kuntien viheralueiden ja metsien hiilivarasto- ja nielumerkitystä ja sen suuruuden arviointia. ELY-keskukset pitävät näitä panostuksia tärkeinä ja tietopohjan vahvistamista olennaisena informaatio-ohjauksen keinona.

Kohdassa 7.2.4 esitetty maankäytön muutosmaksu kaikelle maankäytölle ja/tai raivauksen luvanvaraisuus saattaa olla vaikuttava toimenpide, mikäli luvan arviointiin sisältyy myös ilmastovaikutusten arviointi ja tämän arvioinnin tulos myös vaikuttaa lupaharkintaan. Tämä tulee varmistaa esimerkiksi lainsäädännöllä, mikäli laki maankäytön muutoksesta toteutuu. Vaikuttavuuden optimoimiseksi valmisteltavan maankäytön muutosmaksun tulisi koskea kaikkea maankäyttösektorin ilmastotavoitteiden kannalta haitallista uutta maankäyttöä. Muutosmaksun ohjausvaikutuksen varmistamiseksi tulisi huolehtia maksun sijoittumisesta riittävän ennakkolliseen vaiheeseen. Jos muutosmaksu lankeaa vasta lupavaiheessa, on hanke liian pitkällä vaikuttaakseen enää maankäyttöpäätökseen.

Joutomaiden metsitystuen (7.3) kohteissa tulisi huolehtia, ettei niillä aiheuteta negatiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle. Metsittäminen tulisi kohdentaa vain paikkoihin, joiden merkitys monimuotoisuudelle todetaan maastokäynnin tai muun luotettavan selvityksen perusteella vähäiseksi ja jotka eivät sijaintinsa, kokonsa tai laatunsa puolesta sovellu kehitettäväksi avoimia alueita vaativan, taantuvan lajiston elinympäristöiksi.

## Metsä ja biodiversiteetti

Vaikuttavuuden lisäämiseksi suunnitelmassa tulisi lisätä toimenpiteeksi arvokkaiden metsäkohteiden suojelun merkittävä lisääminen. (Kappale 4.3.) Myös metsälain ja sen tulkintaohjeen päivitystarvetta tulisi tarkastella, jotta ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteita voitaisiin edistää paremmin.

Metsälain mukaiset mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuutta ovat rajoitettuja. Tämä vaikeuttaa suunnitelman tavoitteiden toteutumista, sillä neuvontaan ja vapaaehtoisuuteen perustuva suojelu ei pysty yksin aikaansaamaan tarvittavia muutoksia. Esim. lahopuun hiilivaraston lisääminen (7.10.4) on toimi, jonka toteutumisen turvaamiseen tarvittaisiin myös lainsäädännön muutosta.

## Metsänhoidon suositukset

Suunnitelmassa viitataan metsänhoidon suosituksiin osana tavoitteiden saavuttamista. Suositukset voisivat olla yksi osa keinovalikoimaa, mutta tällä hetkellä ne eivät sisällä ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä selkeitä sisältöjä. Lisäksi suositukset pitäisi saada aidosti käyttöön, jotta niillä olisi ohjausvaikutusta. Kokonaisvaltaisen suometsänhoidon suunnitteluun tulee lisätä vastuutahoiksi myös YM ja ELY-keskukset.

Suometsiä koskevat toimenpiteet kaipaisivat tarkempia perusteluja. Luvun 7.5.1. toimenpiteenä on kunnostusojitusten välttäminen rehevissä korvissa ja karuilla rämeillä. Kunnostusojituksista luopumiseen tulisi ohjata kaikkialla, missä niille ei ole tarvetta, eikä tällainen rajausta ole tarpeellinen. Vaihtoehtoja, joilla kunnostusojituksia voidaan välttää erityyppisissä turvemetsissä, tulisi priorisoida. Samoin luvun 7.5.2. peitteisen metsänkasvatuksen tavoitteet tulisi suunnata kaikille turvemaille ja tavoitetasoa nostaa.

Kunnostusojituksen välttämisen mahdollisuus on suunnitelmassa tunnistettu harvennushakkuiden yhteydessä. Kirjausta tulisi laajentaa koskemaan myös avohakkuiden yhteydessä tehtäviä ojituksia.

Metsäojituksia toteutetaan tällä hetkellä tarpeettoman syvinä, mikä lisää turvekerroksen hajoamista ja aiheuttaa myös mm. metsäpaloriskejä. Liian syvien ojitusten välttämiseksi tarvittaisiin informaatio-ohjauksen lisäksi myös muita ohjauskeinoja.

ELY-keskuksille tulevien ojitusilmoitusten perusteella ojituksia tehdään edelleen kitu- ja joutomaille ja muihin paikkoihin, joissa ne eivät hyödytä metsänkasvatusta. Osittain näiden määrään on voitu vaikuttaa rahoituksen keinoin, mutta ojituksia tehdään myös ilman rahoitusta. Näiden osalta tulisi tarkastella tarvetta muuttaa lainsäädäntöä, jotta tällaiset ojitukset eivät enää olisi mahdollisia.

Joillain kohteilla kunnostusojituksia tullaan tekemään jatkossakin. Tämän vuoksi toimenpiteissä tulisi ottaa kantaa vedenpinnan tason säätelyyn välttämällä liian syvien ojien kaivamista kyseisenkaltaisissa suometsissä.

Suometsien tuhkalannoituksen (7.5.3) osalta tulisi tunnistaa, että lannoitus paitsi lisää puuston kasvua, myös vähentää tai poistaa kokonaan kunnostusojitustarpeen. Tuhkalannoituksissa on tärkeää huomioida vesistövaikutukset sekä myös pienet, luonnontilaisuudeltaan muutetut purovesistöt.

Metsien nopean ja tehokkaan uudistumisen (7.10.3) tavoitteissa tulisi huomioida maaperän hiilivarastot ja kokonaisuudenhallinta, jotta maaperän muokkauksella ei aiheuteta hiilivaraston hajoamista.

Omaksi toimenpiteekseen voisi harkita myös metsätuhoriskien pienentämistä. Tässä toimena voisivat olla tuholais- ja metsäpalariskin pienentäminen monimuotoisempien ja eri-ikäisrakenteisten metsien kasvatuksella sekä oikealla kasvupaikan ja lajinvalinnalla.

## Maatalouden päästövähennystavoite ja HERO-ohjelma

Maa- ja metsätaloudessa on tärkeää, että ilmastotoimenpiteet kohdentuvat oikeille tiloille ja alueille. Tähän saakka tuet ovat suuntautuneet pitkälti tilojen kiinnostuksen perusteella, eivät suurimman tarpeen mukaan.

Maatalouden HERO-ohjelman jatko on hyvä ja tuo sananvaltaa myös tuottajille, jotta he saavat korvauksen hiilensidonnastaan joko parempana hintana tai tukena.

Suunnitelman lähtökohtana tulisi olla maatalouden kokonaismerkityksen tarkastelu ruokajärjestelmässä ja kotimaisessa tuotannossa ja tämän peilaaminen ilmastotavoitteisiin: ilmastosuunnitelman tulisi sanoittaa jatkuvuutta ja yhteisiä etuja avaavia näkökulmia. Hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuuden arviointia helpottaisi ymmärrettävä ja rakentava maatalouden tilannekuva ajassa, missä monet alan yritykset ovat jo valmiiksi kannattavuuskriisissä ja maailmantilanne tulee lisäämään haasteita entisestään.

Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon EU:n komission Suomella antama palaute CAPIin liittyen. Palautteessa kehoitettiin esim. vahvistamaan maataloussektorin kriisinkestävyyttä, vähentämään riippuvuutta synteettisistä lannoitteista ja lisäämään uusiutuvan energian, kuten biokaasun tuotantoa sekä muuttamaan maataloustuotantoa kestävämpiin tuotantotapoihin kuten täsmäviljelyyn ja kasviproteiinien tuotannon kasvattamiseen. Nämä kysymykset edustavat hyvin maatalouden ajankohtaisia isoja kysymyksiä ja toimintaympäristön vaatimuksia. Ne tulisi nostaa esiin ilmastosuunnitelmassa maatalouden ilmastotyöhön kiinteästi liittyvinä linjauksina.

Maaperän hiilivarastojen hallintaan vaikuttavat käytännön ratkaisut on isolta osalta hajautettu viljelijöille ja metsänomistajille, joista kummatkaan eivät pääsääntöisesti ole näkökulman asiantuntijoita. Siksi suunnitelman vaikuttavuuden kannalta erityisen tärkeitä ovat toimenpiteet: 7.11.1 Osaaminen, koulutus ja neuvonta ja 7.11.2 Viestintä ja vuorovaikutus. Käsillä olevassa murroksessa muutosvaatimukset ovat niin nopeita, että näiltä toimenpiteiltä vaaditaan enemmän kuin aiemmin. Suunnitelmassa olisi hyvä tuoda esiin tämä asetelma ja sen vaatimat resurssit. Myös ELY-keskusten tehtävien mahdollisuuksia edistää näitä toimia tulisi jatkossa tarkastella.

Hiilipäästöillä mitaten suomalaisen maatalouden merkittävin ilmastokysymys on turvemaiden käyttö, mikä tulee hyvin esiin ilmastosuunnitelmassa. Suomalainen maatalous on kuitenkin monella mittarilla kestävä kokonaiskestävyyden suurimman ongelman ollessa tällä hetkellä maatalojen talous. Ilmastosuunnitelman toteutus vaatii alan kannattavuuden parantamista. Ilmastonmuutos uhkaa maatalouden toimintaedellytyksiä globaalisti, ja ruokajärjestelmän pitää sopeutua tähän eri puolilla maailmaa. Suomella on tässä sopeutumisessa erityinen vastuu, koska hyvien vesivarojen ja paranevien lämpösummien takia viljelyn edellytykset ovat tulevaisuudessa suhteellisen hyvät. Tästä tulevaisuuden vastuusta huolehtiminen vaatii maatilaverkoston säilyttämistä.

Kotimainen keskustelu maataloudesta on tunnistanut ruokaturvan, huoltovarmuuden ja omavaraisuuden maatalouspolitiikassa olennaisiksi arvoiksi. Ilmastotyössä nämä sopivat yhteen fossiilisten panosten vähentämisen ja sääriskien hallinnan kanssa.

Monessa kohdin maatalojen ilmastotyö ja kannattavuuden parantaminen sopivat yhteen. Maatalouspolitiikan tehtävä on saattaa toimenpiteet viljelijöiden saavutettaviksi. Hiilen sitominen maahan parantaa kasvua ja runsaat sadot sitovat paljon hiiltä. Maan kasvukuntoon ja peltojen vesitalouteen investoiminen parantaa satoja ja äärisäiden sietoa.

Turvepeltojen ilmastokestävä käyttö

Ilmastosuunnitelman toimenpiteissä on erityisesti turvemaiden käytön osalta merkittäviä ja vaikuttavia nostoja, joiden käynnistyminen on hyvä varmistaa riittävällä rahoituksella ja innovaatioilla. Viljelijöille tulee luoda riittävät kannusteet, motivaatio ja tukiverkostot kokeilla uusia turvemaan käyttömuotoja, koska muutokseen liittyy taloudellinen riski. Kotieläintuotannon keskittyminen ja yksikkökoon kasvu lisäävät tilakohtaista pellonraivaustarvetta mm. turvemaiden osalta, joten asian ratkaisu vaatisi tukipolitiikan kehittämistä ja rakennekehityksen politiikkatavoitteiden uudelleen asemoimista. Tukipolitiikan tulisi kannustaa maatalojen tilojen väliseen yhteistyöhön rehun tuotannossa ja lannan hyödyntämisessä nykyistä paremmin, jolloin myös raivaustarve pienenee. Turvemaiden raivaus pelloiksi tulisi saada kokonaan loppumaan.

Peltojen kasvukunnon lisäämiseen tarvitaan kannustimia ja riittävä tukitaso. Omavaraisuusastetta voitaisiin tehostaa mm. hyödyntämällä typensitojakasveja viljelykierrossa. Myös luonnonmukaisen tuotannon menetelmien hyödyntäminen olisi tärkeää ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteiden näkökulmasta. Hiiliviljelyä ja biomassojen tuotantoa tulee tukea myös kivennäismailla, jotta kannustimia saadaan myös Etelä-Suomen viljelijöille. Tämä tukisi myös viljelykiertotavoitteiden lisäämistä ja monimuotoisuuden edistämistä yksipuolisessa viljan viljelyssä.

Kaikki sellaiset toimenpiteet, joiden avulla tilat voivat siirtää heikkotuottoisia turvepeltoja ilmastoimenpiteiden piiriin, ovat erittäin kannatettavia. Tässä tarvitaan myös taloudellisia kannustimia maanomistajille. Tukiehdossa olisi tarpeen ottaa heikkotuottoisuuden lisäksi huomioon myös ilmastonäkökulma, eli lohkojen etäisyydet ja logistiikka tilakeskuksesta. Ilmastonäkökulmaa voitaisiin edistää maatalojen tilusjärjestelyitä lisäämällä. Tässä tulisi huomioida myös vapaaehtoiset kahden tilan välisten tilusvaihtoehtojen edistäminen. Tilusjärjestelytoimituksissa voitaisiin toimia siten, että aktiivituotantotiloille ohjattaisiin ruoantuotantoon parhaiten soveltuvia hyvätuottoisia peltoja ja heikkotuottoisempia turvepeltoja ohjattaisiin ns. "ilmastoviljelystä" kiinnostuneille viljelijöille.

Luvun 7 johdannossa todetaan, että tarkoituksenmukainen vesitaloudesta huolehtiminen edistää hiilen sitoutumista tai voi hillitä hiilen vapautumista maaperästä. Suomen maatalouden kuivatusjärjestelmässä on merkittävä kunnostustarve. Vesitalouden ja sitä kautta satotason parantaminen vähentää pellonraivaustarvetta toisaalla. Esitetyissä toimenpiteissä ei kuitenkaan ole otettu kantaa kestäväen vesitalouden edistämiseksi.

Esitetyt toimenpiteet turvepeltoihin liittyen ovat hyviä hyväksyttäviä, ja hehtaarimäärät realistisia. On kuitenkin otettava huomioon, että turvepellot sijaitsevat Pohjois-Suomessa ja Pohjanmaalla, ja toimilla ei tule vaikuttaa negatiivisesti pohjoisen Suomen maataloustuotannon mahdollisuuksiin.

Pohjaveden pinnan nostaminen turvepelloilla & kosteikkoviljely, Vetetään huonotuottoisia, paksuturpeisia peltoja ja suonpohjia ilmastokosteikoiksi, Suonpohjien ilmastokestävä jatkokäyttö

Tavoitteet kosteikkoviljelyn pinta-alalle eivät ole realistisia ennen kuin tuotteille on olemassa toimivat markkinat. Tutkimuksen kautta olisi kiireesti kehitettävä viljelykäytäntöjä ja kasvilajeja, joita viljelijät voivat hyödyntää kosteikkoviljelyn tuotteita taloudellisesti.

Nurmen viljelyssä pohjavedenpinnan nostaminen on ilmastomuutoksen hillinnässä tehokkaampi menetelmä kuin pelkkä nurmiviljely, ja sitä tulisikin edistää.

Vesioikeudellisten yhteisöjen roolia ojitusten kunnossapitovelvoitteen osalta tulisi tarkastella uudelleen, jotta velvoitteet eivät hankaloittaisi pohjaveden pinnan nostoa. Tässä tulisi tehdä yhteistyötä ympäristöministeriön kanssa ja tarkastella vesilain muutostarvetta.

Turvepellon ilmastokosteikot (7.4.2.) on tärkeä toimenpide, mutta kosteikkojen suunnittelun ja toteutuksen laatu tulee varmistaa. Vesienhoidon kosteikkojen ongelmana on ollut se, ettei suuri osa kosteikosta toimi oikealla tavalla. Suunnitelmassa esitetään CAPin ei-tuotannollista tukea keinona edistää ilmastokosteikkojen perustamista turvemaille. Tässä tulisi ottaa huomioon, että tuen kriteereissä ei ole huomioitu turvemaita, jolloin toimenpide ei sellaisenaan ohjaudu turvepelloille. Tähän ohjaukseen tarvittaisiin markkinointia ja neuvontaa.

Turvepeltojen ilmastokosteikkojen perustamiseen tulisi olla vahvempia, tarkemmin suunnattuja kannustimia. Viljelijöillä on intressi poistaa viljelystä heikommin tuottavia peltoja, jos niille on mahdollista saada tukea. Valtion peltopankkirahasto heikkotuottoisten alueiden ostamiseksi valtiolle on erittäin kannatettava instrumentti, jolla voitaisiin edistää huonotuottoisten turvepeltojen käytöstä poistumista. Sen asema tulisi vakiinnuttaa pysyväksi käytännöksi. On tärkeää, että tutkimuksen keinoin tuotetaan valtakunnallista tietoa toimenpiteiden kohdentamisen tueksi, esimerkiksi turvepeltojen sijainnista, ominaisuuksista ja vesitaloudesta.

Turvetuotannosta poistuvien soiden jatkokäyttömahdollisuuksiin liittyen olisi tärkeä koota yhteen paikkaan tietoa mahdollisuuksista ja eri toimenpiteiden vaikutuksista. Myös muita kuin tiedollisia ohjauskeinoja tarvitaan, mikäli jatkokäyttöä halutaan ohjata ilmastollisesti parhaimpiin vaihtoehtoihin.

## Valuma-aluesuunnittelu

Valuma-aluesuunnittelu on merkittävä keino ilmastotavoitteiden toteuttamiseksi. Samassa yhteydessä on kehitettävä myös ojitusten kokonaisvaltaista suunnittelua ja valvontaa siten, että



metsien tai peltojen kunnon kannalta epätarkoituksenmukaisiin metsä- tai pelto-ojituksiin voidaan nykyistä paremmin puuttua valuma-alueilla. Ohjauseinona voisi olla myös lainsäädännöllisiä muutoksia. ELY-keskusten roolin vahvistaminen edellyttäisi myös resurssien vahvistamista.

Valuma-aluesuunnittelulla tuotetaan synergiahyötyjä ilmastonmuutoksen hillinnälle ja sopeutumiselle. Maankäytön suunnittelussa tulee huomioida valuma-alueenäkökulma ja varautua tulevaisuudessa vesimäärien kasvamiseen ja sään ääri-ilmiöihin siten, että pidättäytyään tulva-alueelle rakentamista, huomioidaan tulvareitit ja veden viivytysalueet erityisesti maataloudessa, mutta myös rakennetussa ympäristössä.

Vettä voidaan viivyttää esimerkiksi johtamalla talousmetsien kuivatusvesiä luonnontilaisille soille tai padottamalla vesiä valtaojissa. Valuma-alueen vedenpidätyskyvyn parantamisella ja kuivatusinfran säätömahdollisuuksia lisäämällä voidaan pyrkiä nostamaan pohjavedenpintaa ojitetuilla turvemailla myös kuivina aikoina ilmastopäästöjen vähentämiseksi. Valuma-aluesuunnittelun koordinaatiota ja eri maankäyttömuotojen vesienhallinnan yhteensovittamista tulee edelleen kehittää.

Valuma-alueen vesienhallinnan suunnittelu on erittäin tärkeä toimenpide myös siksi, että se tasaa virtaamia vesistöissä ja vähentää alapuolisten maatalousalueiden tulvariskiä lisäten maatalouden kannattavuutta ja samalla edistäen vesien hyvää tilaa. Se myös mahdollistaa paremmin maatalousalueiden kastelun, jolle on todennäköisesti tulevaisuudessa enemmän tarvetta.

#### Paikallinen ja alueellinen yhteistyö

ELY-keskusten rooli on tunnistettu suunnitelmassa hyvin. Mahdollisten tulevien resurssien kohdentamista tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti koko suunnitelman tavoitteiden tukemiseksi.

Aluetasolla maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteiden toteuttamista ja seurantaan tukemaan tarvittaisiin ajantasaisempaa tietoa mm. metsien hiilinieluista ja -varastoista maakunnittain ja kunnittain. Lisäksi meneillään olevien tutkimushankkeiden tuloksia tulisi saada paremmin käyttöön niin viranomaisille kuin muille toimijoille. Tätä tulisi koordinoita.

Turvetuotantoalueiden jälkikäytön ohjauksen hyväksyttävyyttä lisää paikallisten olosuhteiden huomiointi sekä aktiivinen keskustelu alan toimijoiden kanssa. Asiaa on tutkittu mm. SystemiHiili-hankkeessa.

Alueelliset metsäohjelmat 2021 - 2025 ovat valmistuneet äskettäin. Ne edistävät metsien hyödyntämistä siten, että paikalliset lähtökohdat otetaan huomioon. ELY-keskukset ovat osallistuneet aktiivisesti näiden ohjelmien valmisteluun. Metsien ilmastokestävyys ja hiilen sidonnan parantamiseksi metsäohjelmissa on esitetty lukuisia toimenpiteitä liittyen mm. alueellisten metsävaratietojen kehittämiseen ja laajempaan hyödyntämiseen. ELY-keskukset katsovat, että ohjelmia päivitettäessä tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota ilmastonmuutoksen hillintään, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen sekä luonnon monimuotoisuuden edistämiseen.

#### Kokeilut ja jalkauttaminen (Hiilestä kiinni - kehittämishankkeet)

Kehittämishankkeiden rahoittamista suunnitellaan jatkettavan osana ilmastosuunnitelman toimeenpanoa. Hankehakujen hallinnointi siirrettäisiin maa- ja metsätalousministeriöstä ELY-keskusten hoidettavaksi. Hankehakujen hallinnoinnin siirto ELY-keskuksille tarkoittaisi resurssien lisäämistarvetta hankekäsittelyyn. Suunnitelmassa ei tarkemmin kuvata hallinnointitehtävän sisältöä, joten tässä lausunnossa ei voida ottaa tehtävään kokonaisuudessaan kantaa.

#### Muut huomiot suunnitelmasta

Suunnitelmassa on tunnistettu hyvin, että hillintä ja sopeutuminen liittyvät toisiinsa ja toimilla voidaan tukea kummankin näkökulman toteutumista.

Vesienhoidon suunnittelussa tavoitteena on saavuttaa pintavesien hyvä ekologinen ja kemiallinen tila sekä pohjavesien hyvä kemiallinen ja määrällinen tila. Suunniteltujen mittavien sektorikohtaisten toimenpiteiden vaikutus voi ilmastonmuutoksen takia olla vähäisempi tai hitaampi ja toimenpiteiden kohdistamisessa tulisi huomioida sekä vesienhoidon, että ilmastonmuutoksen tavoitteet. Valuma-aluekohtainen lähestymistapa suunnitteluprosesseissa sekä yhteisten tavoitteiden tunnistaminen on erittäin kannatettavaa, jotta toimenpiteiden hyöty saataisiin maksimaaliseksi.

Maankäyttösektorin ilmastonmuutossuunnitelman toimenpiteiden vaikutuksien vesienhoidon tavoitteisiin voidaan pääsääntöisesti katsoa tukevan vesienhoidon tavoitteita. Erityisesti kunnostusojitusten välttämiseen ja muuhun ohjaukseen liittyvät ohjauskeinot ja lainsäädännön keinot samoin kuin maatalouden vesienhallintaan ja hiilivarastoon liittyvät ohjauskeinot ovat pääosin vesienhoitoa tukevia. Myös monimuotoisuuteen kohdistuvien vaikutusten huomioiminen on tärkeää kaikkien suunniteltujen ohjauskeinojen kohdalla ja tukee myös vesienhoidon tavoitteita.

## Neuvonta, koulutus ja tiedonvälitys

Neuvonnalla voi olla merkittävä vaikutus toimenpiteiden valintaan ja kohdentamiseen. Tulisi huolehtia, että maatalous- ja metsäalan neuvojilla, suunnittelijoilla, palveluyrittäjillä ja ojaissännöitsijöillä on ajantasaiset tiedot ilmasto- ja ympäristökestävistä toimenpiteistä erityisesti turvemailla.

Neuvonnan keinoin tulee huolehtia etenkin siitä, että ojituksista ilmoitetaan vesilain edellyttämällä tavalla myös tukijärjestelmien (METKA, peruskuivatustuki) uudistuessa, jotta niitä voidaan valvoa. Paikkatiedon tulee liikkua avoimesti viranomaisten välillä (Suomen Metsäkeskus, Ruokavirasto, ELY-keskukset). Ojitusilmoitusten yhteydessä on voitu tarkistaa mm. vesiensuojelun riittävyys ja tarvittaessa esittää suosituksia sen tehostamiseksi. Tässä yhteydessä voitaisiin enemmän kiinnittää huomiota myös ojitushankkeiden ilmastokestävyyteen.

## Viranomaisten rooli ja resurssit

ELY-keskus on esitetty vastuutahoksi suuressa määrässä toimenpiteitä. Uusia tehtäviä ovat esim. heikkotuottoisten metsitykseen soveltuvien peltojen metsitykseen tai turvepeltojen ilmastokestävään käyttöön (CAP) liittyvät toimenpiteet, Hiilestä kiinni -kehittämishankkeiden hallinnointi sekä viranomaisen antama informaatio-ohjaus. ELY-keskusten tarvitsemista resursseista tulee huolehtia.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt johtava ilmastoasiantuntija Soili Ingelin ja ratkaissut ylijohtajien puheenjohtaja Tommi Muilu.

Kerkkä Valeria  
Pirkanmaan ELY - ELY-keskusten yhteinen lausunto